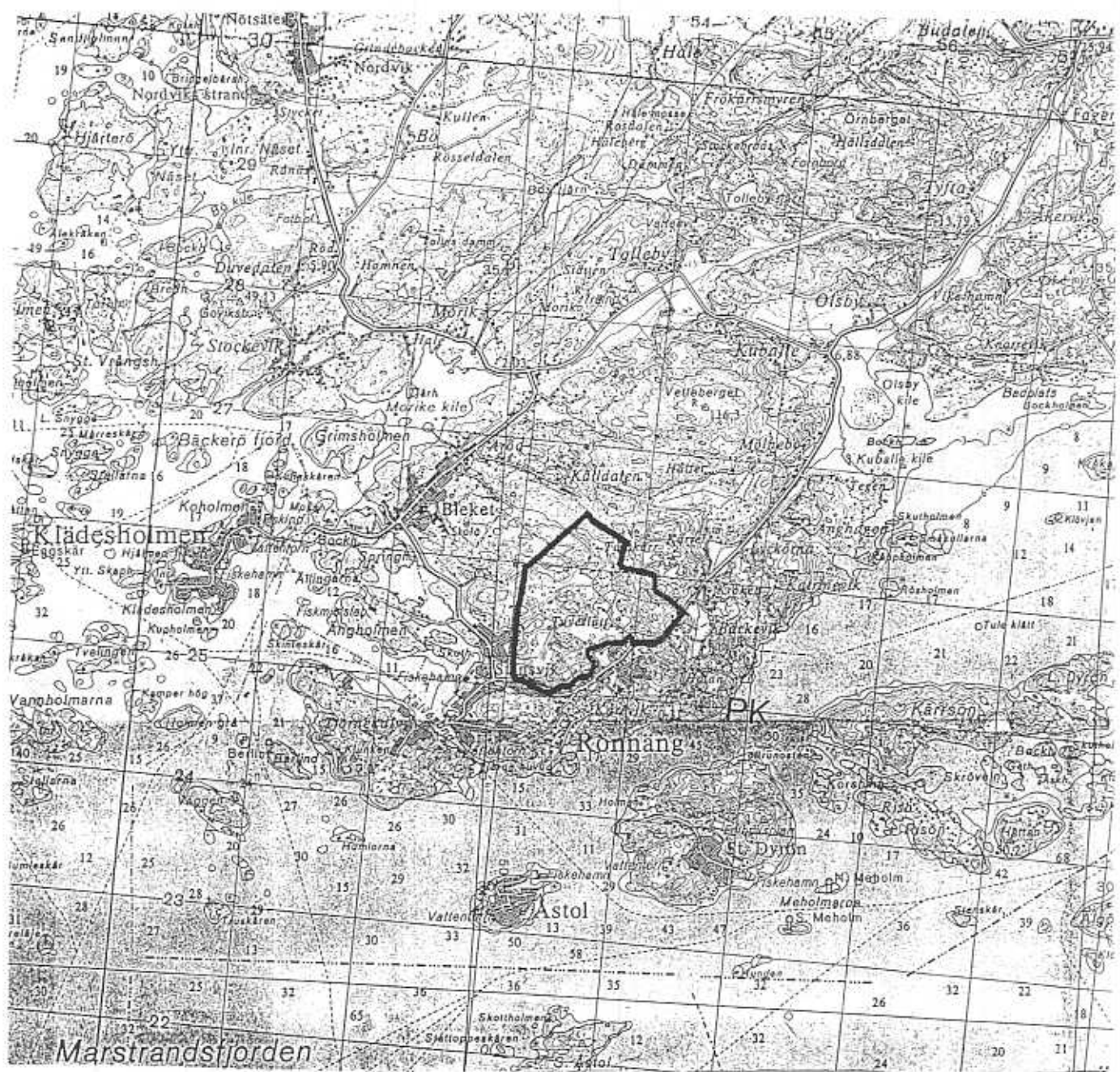


263/89 D

ARKEOLOGISK UTREDNING

RÖNNÄNG

RÖNNÄNG OCH STENKYRKA SN, TJÖRN KN, BOHUSLÄN



BOHUSLÄNS MUSEUM
1989
Hans Kindgren

INNEHÅLL

1. Inledning
2. Målsättning och metod
3. Områdesbeskrivning
4. Tidigare uppgifter
5. Undersökningsresultat
6. Beskrivning av områdets utveckling
7. Åtgärdsförslag vid framtida exploatering av området

- BIL. 1. Litteratur
2. Karta över fyndplatser/provgropar
 3. Fyndplatstabell
 4. Administrativa uppgifter

INLEDNING

Med anledning av förberedelser inför planläggning av området norr Rönängs tätort kontaktades Bohusläns museum för en fornminnesredovisning. Området innehöll flera fornlämningar, boplatser och fyndplatser, däribland de för västsveriges äldre stenålder så betydelsefulla Tåsskärrsboplatserna. Då terrängen var av en sådan art att möjligheten för ytterligare okända bo- och fyndplatser var stor föreslog Bohusläns museum att en arkeologisk utredning skulle genomföras. I sitt beslut fastställde länsstyrelsen utredningen.

Utredningen utfördes av Hans Kindgren från Bohusläns museum under augusti och oktober månader.

MÅLSÄTTNING OCH METOD

Syftet med en arkeologisk utredning är att få en så komplett bild av ett givet områdes fornlämningar som möjligt. För Rönängs del kom utredningen att koncentreras på boplatzlämningar då dessa var de totalt dominerande inom området.

Arbetet har genomförts i tre etapper:

1. Genomgång av tryckt skriftligt material.
2. Genomgång av arkivmaterial och föremål från området.
3. Fältinventering.

Det tryckta materialet består huvudsakligen av inventeringar av fornlämningar och fornsaker samt grävrappporter. "Beskrivning till jordartskartan..." beskriver geologi och topografi (Fredén 1987). För en historisk överblick har använts AE Holmbergs historia samt "Kulturminnesvårdsprogram. Tjöms kommun" (Holmberg 1967, Danielsson-Hammar 1980).

Otryckt material utgörs av arkivmaterial på Bohusläns museum samt Göteborgs arkeologiska museum. Här har även en översiktlig genomgång av det arkeologiska fyndmaterialet gjorts.

Vid fältinventeringen undersöktes all mark som kunde tänkas innehålla fornlämningar.

För att finna boplatzlämningar krävs att markytan är blottad. Öppna partier är främst åkermark men även vägar, stigar, diken, bäckar, täkter, potatisland etc ger större eller mindre skärningar i marken. I de fall öppna markpartier inte funnits har "sonderingsgropar" (ca 0,1 kvm stora) grävts med spade.

Markområden som ej undersökts i samma utsträckning för boplatslämningar är tomtmark, större sankområden, stenig/blockrik terräng samt hållmarksområden. Alla områden har dock inventerats okulärt.

Både vägar, tomtmark, potatisland och åkrar innehåller en osäkerhetsfaktor i det att material kan vara ditfört från annan plats som fyller eller jordförbättring. Skalgrus har exempelvis använts i stor utsträckning som jordförbättringsmedel (enligt lantbrukare i området). Även i bäckar och diken kan material transporteras från högre belägna områden.

OMRÅDESBESKRIVNING

Det undersökta området omfattar ca 1,5 kvkm på Tjörns sydspets nord och nordöst om Rönnängs tätort. Från havet i söder reser sig bergen tämligen brant och bildar vid gränsen till utredningsområdet en höjtplatå 20-40 möh. Mot norr reser sig bergen ytterligare upp mot 60-70 möh.

I området finns två större sammanhängande områden med odlingsbar mark. I öst en slätt av glaciärrer - Tuveslätt ca 25-30 möh och i sydväst en f d sjö/sankmark - Dammen - ca 20 möh. Denna utdikades i början av 1900-talet och jordmånen består här av torv. Ytterligare ett litet odlingsbart område med sandjord ligger i norr på 40-50 möh - Tåsskärr.

I övrigt består området av en typisk sprickdalsterräng med kala berg genombrutna av oftast djupa sprickor med en frodig grönska. Denna terräng omger de små odlade "slätterna" och bildar i de norra och nordvästra partierna ett större sammanhängande område.

TIDIGARE UPPGIFTER

Redan Holmberg skriver i sin "Bohuslänska historia" att... "Uti förhistoriskt afseende äger Tjörn stor märkvärdighet. Det gives i hela västra Sverige ingen fläck, der stenredskap af alla former förekommer till större ymnighet än härstädes." (Holmberg 1867:11).

De tidigare uppteckningarna av fornminnen och fornsaker gjordes på 1880-talet av Emil Ekhoff (Ekhoff:1882 och 1886). I dessa publikationer nämns dock inga lämningar eller fynd från Rönnängsområdet. På 1910-talet inventerades Orust och Tjörn av Ekman och Enqvist. Den senare publicerade materialet i sin avhandling "Stenåldersbebyggelsen på Orust och Tjörn" 1922. Enqvist tar upp sex stenåldersboplatser inom området (se tabell 1). I den sk Göteborgsinventeringen förtecknades Enqvists fyndplatser med nya nr. Under 1930 och 40-talen besöktes området av den kände amatörarkeologen John Bunyan Johansson från Göteborg. Han har markerat ytterligare sju fyndlokaler på sin fotokarta. 1950 påbörjade Åke Fredsjö sina grävningar i Tåsskärrs området dessa avslutades 1952 och året efter publicerades de i avhandlingen "Studier i västsveriges äldre stenålder" (Fredsjö 1953). Förutom den sen tidigare kända boplatsen Stenkyrka 94 upptäckte Fredsjö även tre nya lokaler varav en provgrävdes (Stenkyrka 95).

Tabell 1 - Tidigare registrerade boplatser/fyndplatser.

Nummer enligt:						
Boplatser i Bohusl	En- qvist 1922	Göte- borgs inv. 1922	JB Johan- sson	Fredsjo 1953	Raä 1974	Bohusl. museum
Rönnäng (Rö)						
Rö12						
Rö13					Rö12	
Rö14					Rö13	
Rö15					Rö14	
Rö26					Rö15	
Rö27	14E	St186			Rö26	
Rö29	19E	St185			Rö27	
S191	11E	St191		TåsskärrE	Rö29	
S2	12L		701			JGE3
S1	13L		700			3
			utan nr			12/JGE4
			utan nr			
			utan nr			
			utan nr			
Stenkyrka (St)						
St94	15E	St184		TåsskärrA	St94	
St95		St245		TåsskärrB	St95	
St96					St96	JGE2
St317		St279				
St460		St246		TåsskärrC		
St461		St247		TåsskärrD		
St462				Skäle- backen2		JGE1

1974 inventerades området av Riksantikvarieämbetet. Vid denna registrerades 13 lokaler varav 6 var nyfynd. De flesta av dessa på åkermarken i Tuveslättsområdet. Under 1980-talet sammantälldes alla inventeringsresultat i samband med projektet "Boplatser i Bohuslän". Detta utgjorde jämte en del registrerade nyfynd det i fornlämningsredovisningen presenterade materialet.

För de äldre inventeringarna är ofta kartredovisningen bristfällig då kartor i skala 1:50 000 eller 1:100 000 använts. Genom beskrivningen av fyndplatserna kan dock oftast en noggrannare lägesbestämning göras.

De tidigare kända bo- och fyndplatserna låg så gott som alla på eller i anslutning till nuvarande eller tidigare uppodlad mark. De största koncentrationerna låg runt Tåsskärr samt i Tuveslätt.

Endast två av fyndplatserna i Tuveslättsområdet har givit daterbara fynd. Rö 27 kan dateras till dels Hensbacka och dels tidig-neolitisk tid. Boplatserna S2 har fynd från senneolitisk tid.

I Tåsskärrsområdet är nr St 94 i stora delar undersökt medan St 95 endast undersökts med provgröpar. Alla daterbara boplatserna i området har fynd från äldre stenålder (tabell 2). Till Hensbacka-tid hör St94, 95, 96, 462 och Rö29 (Fredsjö 1953:33ff) medan St460 och 461 kan date-

ras till tidigmesolitisk tid. På St94 påträffades 2 avslag med slipspår vilket tyder på att lokalen åtminstone besökts under neolitisk tid. Den lilla lokalen i södra delen av St94 kallad St94u har givit ett material som kan hänföras till senneolitisk tid f Kr. Fynd från troligtvis järnålder har påträffats på St95.

Den enda övrigt daterbara boplatsen är "S1" till Hensbacka och Lihulttid.

Tabell 2 - Tidigare insamlat material

Rö27	2 skivyxor, 20 spånor, 30 avfallstycken, 5 spån- och avfallstycken, 1 fragment av tunnackig yxa (shm 14821, 15059).
Rö29	4 skivyxor, 2 snedspetsar, 1 mikrostickel, 5 sticklar, 1 kniv, 3 spånkrapor, 4 skärvkrapor, 3 spån med nötn/bearb, 21 skärvor med bearb, 5 tvåpoliga ensidiga kärnor, 26 kärnor/kärnfragm, 7 knutor/fragm, 144 spån/ spånfragm, ca 165 avslag/avfall (shm14821,15059, gam 82439-517,83694-95).
RöS2	1 spetsredskap, 11 spånor/avfall, 1 dolkblad, 1 skivskrapa (shm 14821, gam 70424, um6515).
RöS1	1 skivyxa, 2 lihultyxor, 10 spånor, 25 spånor/avfall, 2 knutor (shm 14821, 15059, gam 70423).
St94	6 skivyxor, 3 symmetriska tångespetsar, 156 asymmetriska tångespetsar, 37 mikroliter, 46 sticklar, 46 spånkrapor, 9 skivkrapor, 14 skärvkrapor, 38 kärnskrapor, 25 tvåpoliga ensidiga kärnor, 13 enpoliga ensidiga kärnor, 58 kärnor, 16 plattformsavslag, 58 sidofragment, 123 mikrosticklar, 552 spån, 48 små spån, 27 spån med tillslag, 71 skärvor med tillsl, 22 knackstenar, 11942 skärvor, 2 skärvor med slipad yta (gam 84165).
St94u	1 spjutspets, 1 knacksten, skärvor (gam 84165).
St95	4 snedeggade spetsar, 4 mikrosticklar, 1 kantstickel, 1 spånkrapa, 1 skivskrapa, 1 dubbelkrapa, 7 skärvor med tillslagning/nötning, 2 spån, 2 kärnor, 1 knuta, 1 kärnskiva, 460 skärvor, 1 bryne, 1 krukskärva, 2 ben, 1 pimpsten (gam 81623-30, 82258-77, 83696, 82441).
St96	1 kantstickel, 1 spånkärna, 3 spån, 1 skivyxa, 1 avslag (gam 82520-21, um 6516, umfs 22).
St460	1 blockkärna, 3 kärnor, 1 tvåpolig ensidig kärna, 2 spån (gam 82278-80).
St461	3 tvåpoliga ensidiga kärnor, 1 kärna, 3 spån (gam 82281-83)
St462	1 skivyxa, 1 enkel avslagsskrapa, 1 avslag med retusch, 4 spån med nötning, 12 avslag/övr slagen flinta med nötn, 1 bipolär kärna, 2 plattformsavslag, 9 spån, 51 avslag/övr slagen flinta (gam 82518-19, um 6517, umfs 23).

INVENTERINGSRESULTAT

Genom fältinventeringen har 14 tidigare kända bo/fyndplatser utökats till ytan och 19 nyupptäckta lokaler tillkommit (jmf tabell 3 och fig. 1).

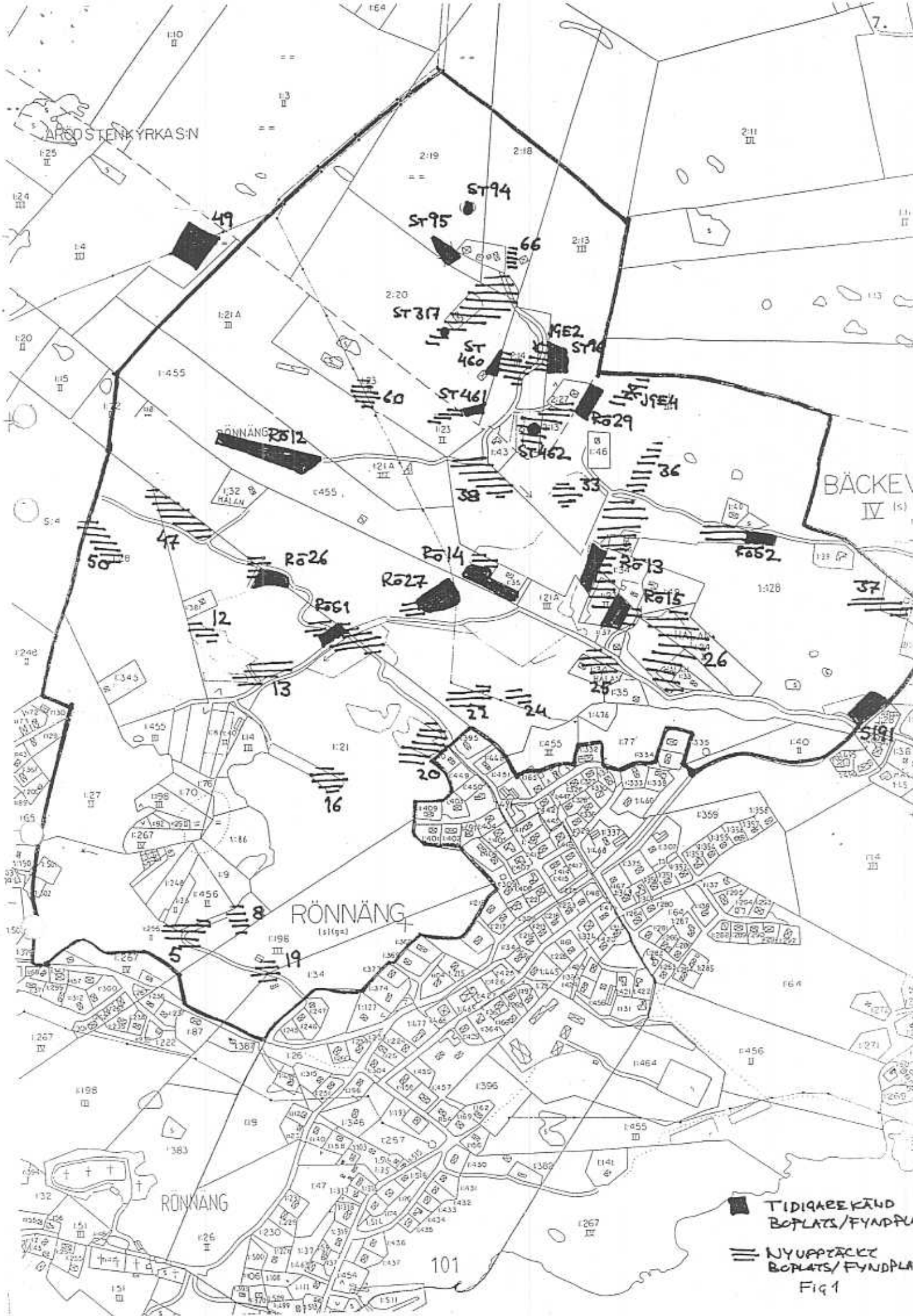
Tabell 3 - Utökade lokaler/ nyupptäckta lokaler
Tidigare kända bo-/fyndplatser

Oförändrade	Utökade	Nyupptäckta bo-/fyndpl
Rö12	Rö13 (+31)	5+6+7
Rö29	Rö14 (+53)	8+9
	Rö15 (+30)	12
	Rö26 (+46)	13+14+18
	Rö27 (+23)	16
	RöS1 (+10+11+43+44)	19
	RöS2 (+51)	20
	JGE4 (+35)	22
		24
		25
		26+27+28+29
		33
		36
		37
		38
		47+48+49
		50
		60+61+62
St95	St94 (+65)	66
	St96 (+1+3)	
	St317 (+63+64)	
	St460 (+2)	
	St461 (+59)	
	St462 (+4,+56)	

I Dammenområdet har 3 nya lokaler (5, 8 och 19) upptäckts alla i den södra delen. Hela området är kraftigt skadat av torvtäkt som i allmänhet sänkt markytan 1-2 m. Lokal 8 är speciellt intressant då den innehåller delar som överlagras av torv. Lokalen är dock kraftigt skadad. Till Dammenområdet kan även den väl avgränsade lokal 16 räknas som ligger något högre i en skyddad dalgång mot nordväst. På denna påträffades rikligt med slagen flinta.

I dalgången som förbinder Dammen och Tuveslätt finns tre lokaler varav två nya (12 och 13). Nr 13 förefaller att vara skadad av diken, ledningar och vägar i dalgången. De norra partierna kan dock vara bättre bevarade. Lokalen S1 har utökats kraftigt åt syd och sydost. Då fynden är ytplockade på åkrar är avgränsningen svår att dra på risk för utplöjning och ev påförd jord.

Tuveslätt har genom utredningen fått det största antalet nyfund och utökade lokaler (20, 22, 24, 25, 26, 33, 36 resp Rö13, Rö14, Rö15, Rö27, RöS2). På flera ställen finns stora mer eller mindre sammanhängande lokaler. Avgränsningen på åkrarna är som ovan nämnts svår att dra och även utanför de markerade lokalerna finns spridda flintförekomster.



■ TIDIGARE KÄND
 BOPLATS/FYNDPLÅT
 ▨ NYUPPÄCKT
 BOPLATS/FYNDPLÅT
 Fig 1

För all mark mellan drygt 20 och drygt 30 möh gäller att det här kan förekomma över-/omlagrade boplatser. Mellan dessa nivåer fluktuerade vattenytan 7500-5000 f. Kr (Fredén 1987:62ff). Området innefattar hela Tuvesläotts centrala delar samt sluttningarna ovanför Dammen. Enligt Fredén förekommer postglacial lera dock i allmänhet inte över 20 möh vilket skulle tyda på att överlagrade boplatser ej bör förekomma (Fredén 1987:48f). Vid de grävningar som UV-Väst utförde i Bäckevis-Hålan påträffades inga överlagrade boplatser men en lokal, Rö24 var omlagrad av en transgression (Johnsson m fl 1984:27ff).

Rö27 har utökats åt väst men dessa delar kan vara nersvallade från boplatsens centrala delar på höjden. Rö14, Rö13 och Rö15 har alla utökats då man vid Riksantikvarieämbetets inventering 1974 endast markerade de delar som då var öppna. På åkermarken har även lokalerna 25, 26 och 33 nyupptäckts. I en smal dalgång som från Tuvesläott löper rakt norrut påträffades nr. 36. Antalet fynd är dock ringa på ganska svåra undersökningsförhållanden. I ett par små dalgångar i Tuvesläotts södra delar ligger nr 20, 22 och 24. Den förstnämnda i en åkermark och nr 22 på en f d åker.

Öster om Tuvesläott upptäcktes nr 37 i en flack dalgång som slutar åt öster. Boplatsen fortsätter förmodligen in på tomtmarken i öst.

I höjdområdena i undersökningsområdets nordvästra delar upptäcktes tre nya lokaler (47, 50, 60) och utökades Rö26. Nr 50 är en väl avgränsad, fyndrik, högt belägen lokal i ett pass (sadel-läge). Nr 47 ligger i en flack dalgång som vetter åt nordväst och nr 60 i en åt söder vettande likaledes flack dalgång. Både nr 47 och 60 som innehöll spridda flintfynd är tveksamma och svåravgränsade.

Tåsskärrsområdet var redan tidigare rikt på fyndplatser och här har utredningen, förutom nr 66, mest resulterat i utökad utbredning av de existerande lokalerna (St94, St96, St317, St460, St461, St462, RöJGE4). Fynden från den nyupptäckta lokalen nr 66 ligger i en bäck och läget är därför något osäkert. I de provgropar som grävdes runt bäcken påträffades inga fynd. St317 är den lokal som utökats mest. I hela Tåsskärrsdalens södra del finns spridda flintförekomster. Avgränsningen på boplatsen är osäker. St460 bildar möjligen ett sammanhängande område mot St96. St461 fortsätter troligtvis i en dalgång mot sydväst där tämligen rika fynd framkom. St462 ligger i ett sadelläge med dalgångar i väst och öst. I norra delen är den förmodligen skadad av en täkt. På den högt belägna boplatsen RöJGE4 påträffades redskap och kärnor i den mot sydväst vettande dalgången. Nr 38 slutligen ligger i en hagmark på västra sidan av en mot sydväst sluttande dalgång. I flera provgropar påträffades 1-3 flintor. Avgränsningen är osäker.

OMRÅDETS KULTURHISTORIA

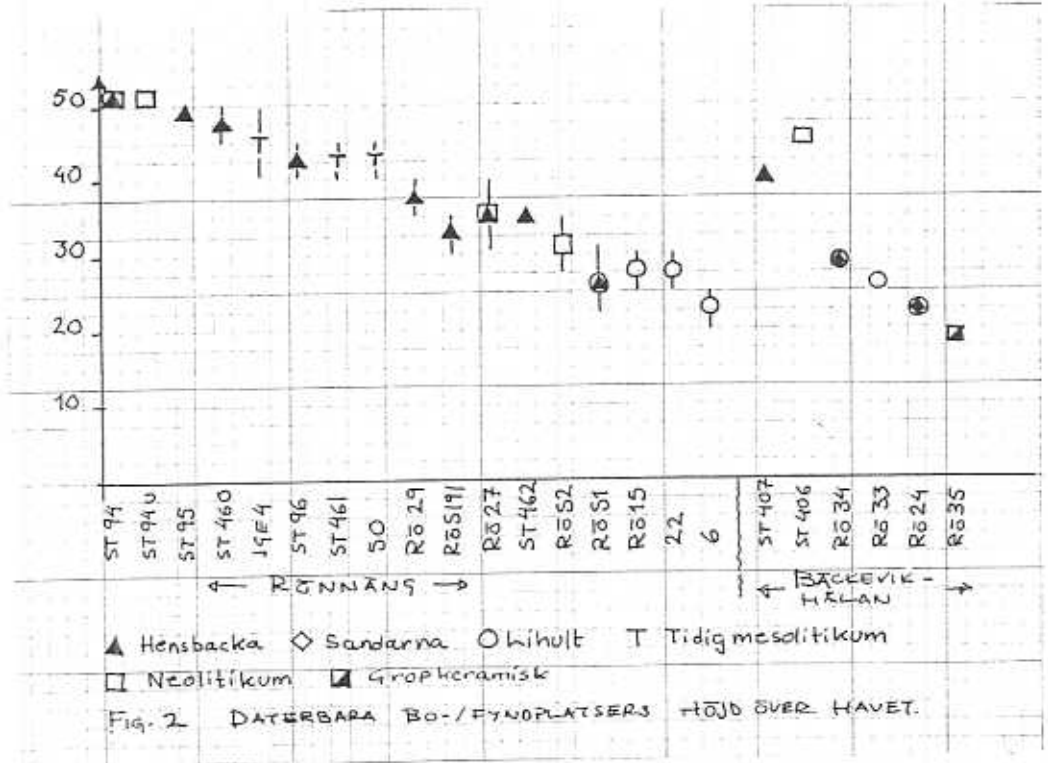
Figur 2 visar förhållandet mellan höjd över havet och åldern på de daterbara lokalerna. Om man sammanställer detta med resultaten från undersökningarna i Bäckeвик-Hålan framträder en tydlig bild av bosättningsens utveckling på södra Tjörn.

Mellan 30 och 55 möh finns de äldsta lokalerna, som kan hänföras till början av jägarstenålder - Hensbackatid (ca 9000-8000 f Kr. kalibrerat C14 värde). På ca 20-30 möh ligger Sandarnatidens boplatser - 8000-6000 f Kr. Denna nivå sammanfaller, som man skulle förvänta, med det område som är transgrederat. På samma nivå (20-30 möh) finns även Lihultboplatserna (ca 6000-4000 f Kr.) som dock inte är över/omlagrade. Under 20 möh återfinns bondestenålderns (ca 4000-1800 f Kr.) strandbundna lokaler.

För ca 10 000 år sedan då kustlinjen låg ca 50 m högre än idag bestod Tjörn av ett tjugotal större öar och ett otal mindre. En av de största bestod av höjdområdet från Vetteberget till Rönängs norra del.

Områdets äldsta boplatser finns därför i de högt belägna norra och nordvästra delarna. Den allra äldsta lokalen bör vara St94 som ju räknas som en av Västsveriges absolut äldsta boplatser. Om den legat invid stranden kan den dateras till ca 9000 f Kr. Den tillhör därmed övergången mellan den sena istidens tundra och den efterföljande preboreala tidens skogsklädda landskap. Strax söder om St94 ligger de kring den lilla "Tåsskärrsslätten" som vid ca 9000 f Kr. bildade en grund, skyddad vik som skjöt in på "Vettebergsöns" södra sida.

Dessa boplatser liksom jägarstenålderns övriga boplatser skall inte ses som permanent bebodda utan besöktes troligen säsongsvist då tillgången på föda var god.



TIDIGMESOU TISKA
 NEOLITISKA
 LITHU T
 SANDARVA
 HEDSRACKA FYND
 50', 30', 20' HÖH
 FIG 3



Nr.	Fynd	Jordart/läge	Anm.
1	10-tal avslag- /övrig sl fl	Sand. S-sluttning mellan berg.	Uttorkad bäck. Ej tillvarataget
2	1 spån m retusch	Sand. SV-sluttning mel- lan låga bergsryggar.	I gångväg fd åker. Inga fler fynd
3	Ensid 1-polig kärna, 2 avsl, 1 övr sl fl	Sand. Brant S-sluttning i trångt pass.	I bäckfåra.
4	(1)övr kärna 1 spån, 1(1)av- sl, (1)övr sl fl	Sand. SÖ-sluttning S om låg bergsrygg.	I igenväxande potatisland mitt på åkermarken i övrigt i vall.
5	Övr avskärna spån, avsl	Sand. V-sluttning	I vägen. Denna förefaller delvis vara utbyggd - osäker fyndpl. Fynd ej tillvaratag- na.
6	1 övr kärna, 4 (3)avsl, 1 övr sl fl, 1 F av lihul- tyxa?	Sand. Liten platå mellan låga bergsryggar 20x10 m (Ö-V).	På 20 -30 cm djup i 2 pg.
7	Avslag, (4)övrig sl fl	Grovmo. N-NÖ sluttning vid fd sjö	Fynd ej tillvaratagna.
8	1(3)Avsl, (1) övr sl fl	Sand. NV-V-sluttning mellan berg och fd sjö 10x4 m (NÖ-SV).	Vägskäring ca 20 cm hög och 4 m lång. En del fynd över- lagrade av torv. Den ursp- rungliga markytan är endast bevarat i ett litet parti närmast berget. I övrigt borttaget vid trovtäkt(?). Rikligt m flinta.
9	2avslag, 1(1) splitter	Sand. Pass ovan NV- sluttning	Bäckskäring i N:a delen på åker.
10	1 avslag	Lerigt humöst ploglager. Dalgång (Ö-V).	Ditplöjt/påford jord? Fynd ej tillvaratagna.
11	Rikligt m flinta	Sand. SÖ-sluttning i liten dalgång. Ca 10 m SÖ-NV.	På vägen - påfört? Fynd ej tillvaratagna.
12	1 avsl, 1 övr sl fl?	SÖ-sluttning, SV brant berg.	I åkerns övre del,

Ytterligare en bit söderut finns boplatserna St96, St461, 50 och JGE4 vilka alla tillhör jägarstenålderns äldsta skeden. Området låg fortfarande i en ytterskärgård men vegetationen hade tätat med en gles tallskog på torrare partier och björk och sälg på sankare. Näringsfånget bör liksom tidigare ha baserats på framförallt fiske och jakt på havsdäggdjur kombinerat med jakt på landdjur och insamling av nötter, bär, fågelägg etc. Det kan idag inte avgöras vilken årstid som boplatserna varit bebodda. Flera valmöjligheter finns t ex vinterbosättning med sälfångst på isen eller sommarbosättning med fiske och insamling av fågelägg. Att försöka fastställa när och hur jägarstenålderns boplatser utnyttjades är en av de viktiga uppgifterna för stenåldersforskningen.

De lägst liggande boplatserna från tidig jägarstenålder (Rö 27, 29 och St462) ligger på 30-40 möh. De är belägna i kanten av Tuveslätt som vid denna tid var en stor skyddad lagun, öppen via ett par smala sund mot söder och förbunden via ett annat med Dammen i väster. Rös191 ligger i öster om Tuveslätt och vänder sig mot ett smalt nord-sydligt sund som gick strax öster om området. Den lägst liggande lokalen med Hensbackamaterial, Rös1, ligger endast på 20-drygt 30 möh. Hensbackaredskapen på denna är troligen nedsköljda från den branta dalgången i nordväst.

Från den arkeologiska period som kallas Sandarnatid finns inga boplatser. En del av de lokaler som ligger mellan 20 och 30 möh kan dock mycket väl vara från denna tid. Speciellt intressanta är de platser som innehåller mycket rundsvallat material.

Det finns tre lokaler daterade till Lihulttid runt Tuveslätt - Rös15, Rös1, 22 och en i Dammens södra del - 6. Vattnet drog sig allt längre söder och västerut och vid periodens slut låg endast Dammen under havsytan. Klimatet hade nu blivit mycket gynnsamt med milda, fuktiga vintrar och varma somrar - ungefär motsvarande sydvästra Frankrike idag. Vegetationen bestod av ädellövskog av ask, alm, ek, lönn m fl i skyddade lägen nere i dalarna och gles tall och ekskog på de magrare och torrare höjdområdena.

Från början och mitten av bondestenålder (ca 4000 - 2300 f Kr.) finns spridda fynd på lokalerna St94, Rös27 och Rös2. Höjden över havet på dessa varierar mellan drygt 50 och knappt 30 möh. Om dessa lokalerna varit bebodda under denna tid så har inte den omedelbara närheten till stranden varit avgörande. En annan näring med jordbruk och boskapsskötsel som viktiga inslag har tagit sin början.

Slutet av bondestenålder (2300 - 1800 f Kr.) är representerat med fynd på fyndplatserna St94u och Rös2. Den förstnämnda är troligen en gravanläggning (Fredsjö 1953:40ff).

Inga fynd är kända från bronsåldern - ca 1800 - 500 f Kr. Boplatser från denna period kan dock mycket väl finnas bland de odateerade boplatserna. Det är också möjligt att den sena bondestenålderns boplatser kan tillhöra även denna period.

Järnåldern - 500 f Kr. - 1000 e Kr. representeras av några fynd från St95. Den sandiga, lättarbetade tåsskärrsslätten bör ha utgjort en lämplig odlingsmark för denna tids åkerbruk.

Under den efterföljande medeltiden och den historiska tiden utnyttjades området troligen som utmark till framförallt Rönnängsgårdarna söder om utredningsområdet. De torp som finns belagda daterar sig troligen från 1800-talet då befolkningsökningen gjorde att nära nog all odlingsbar mark utnyttjades.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Området runt Tuveslätt-Tåsskärr togs 1984 ut som en länsintressant fornlämningsmiljö. Motiveringen var att det var en "rik, varierad boplatsmiljö i karaktäristiskt terrängläge med uttalad kustanslutning" (Bertilsson-Winberg 1984:112). Detta gäller i synnerhet Tåsskärrsområdet samt höjdområdet i väster som utgör en väl sammanhållen miljö främst från äldre stenålder. Förutom dess visuella kvaliteter har området ett högt vetenskapligt och forskningshistoriskt värde. Bohusläns museum anser därför att denna del av utredningsområdet bör undantas vid en eventuell exploatering.

I de övriga delarna av området har som ovan nämnts flera nya fyndplatser tillkommit och flera gamla utökats. Vid vidare exploatering måste dessa undersökas enligt kulturminneslagens 2 kap. Undersökningen utförs i två etapper där den första syftar till att få fram ett underlag för slutundersökningen genom att undersöka boplatsernas utbredning i plan, stratigrafiska förhållanden, eventuell förekomst av konstruktioner samt fyndtäthet och fyndkaraktär.

I etapp II utförs den egentliga undersökningen av boplatserna baserade på resultaten från etapp I.

Den totala kostnaden för etapp I (undantaget Tåsskärrsområdet kan beräknas till 476 000 kr i 1989 års penningvärde var till kommer 436 grovarbetstimmar, 98 maskinarbetstimmar. Samt kostnad för bodar.

Kostnad specificerad på objekt:

		Kostnad	Grovarbetstimmar	Maskintimmar
Dammen omr.	5	24 000 :-	24	6
	8	12 000 :-	12	4
	19	16 000 :-	16	4
	16	24 000 :-	24	6
Dalgången	13	24 000 :-	24	6
Östsidan	37	16 000 :-	16	-
	S191	12 000 :-	12	4
Tuveslätt	Rö14	24 000 :-	24	4
	SöS1	40 000 :-	32	8
	Rö27	28 000 :-	28	4
	33	20 000 :-	20	4
	36	16 000 :-	16	-
	Rö13	48 000 :-	40	8
	Rö15	24 000 :-	20	4
	26	48 000 :-	40	8
	25	16 000 :-	16	4
	24	8 000 :-	8	4
	22	12 000 :-	12	6
	20	24 000 :-	24	6
	RöS2	40 000 :-	40	4

Uddevalla 891214

Hans Kindgren
antikvarie

LITTERATURLISTA

- Bertilsson U, 1984 Fornlämningsmiljöer i Göteborgs och Bohus län
Winberg B (kulturhistorisk rapport 10). Länsstyrelsen i
Göteborgs och Bohus län
- Danielsson R, 1980 Kulturminnesvårdsprogram, Tjörns kommun
Lars-Erik Hammar 1979.
Länsstyrelsen i Göteborg.
- Ekhoff E. 1882 Tjörns härads fasta fornlemningar. Bidrag till
kännedom om Göteborgs och Bohusläns forn-
minnen och historia BdII:3. Stockholm.
- "- 1886 Bohuslänska fornsaker från hednatiden 7. Tjörns
härad. Bidrag till kännedom om Göteborgs och
Bohusläns fornminnen och historia. Bd III:4.
Stockholm.
- Fredén C 1987 Beskrivning till jordartkartan Marstrand NO/
Göteborg NV. SGU serie Ae nr 63. Uppsala.
- Fredsjö Å 1953 Studier i Västsveriges äldre stenålder. Skrif-
ter utgivna av Arkeologiska museet i Göteborg
nr 1. Göteborg.
- Holmberg AE 1867 Bohusläns historia och beskrivning. (2 uppl).
Örebro.
- Johnsson L, 1984 Undersökningar av boplatsovråden i Bäcke-
vik
Weiler E, - Hålan. Raä och shm rapport 1982:34. Göteborg
Ullberg -
Loh K.

AROSTENSKRÄKAS



- x Provgrop, skämning, annan öppen mark - utan fynd
- - med fynd
- ≡ Sarkmark
- ▴ Blockrik terräng
- ⊕ Täkt

RÖNNÄNG

BÄCKEVIK II

RÖNNÄNG

RÖNNÄNG

RÖ 26

RÖ S1

RÖ 27

RÖ 14

RÖ 15

RÖ 16

RÖ 17

RÖ 18

RÖ 19

RÖ 20

RÖ 21

RÖ 22

RÖ 23

RÖ 24

RÖ 25

RÖ 26

RÖ 27

RÖ 28

RÖ 29

RÖ 30

RÖ 31

RÖ 32

RÖ 33

RÖ 34

RÖ 35

RÖ 36

RÖ 37

RÖ 38

RÖ 39

RÖ 40

RÖ 41

RÖ 42

RÖ 43

RÖ 44

RÖ 45

RÖ 46

RÖ 47

RÖ 48

RÖ 49

RÖ 50

RÖ 51

RÖ 52

RÖ 53

RÖ 54

RÖ 55

RÖ 56

RÖ 57

RÖ 58

RÖ 59

RÖ 60

RÖ 61

RÖ 62

RÖ 63

RÖ 64

RÖ 65

RÖ 66

RÖ 67

RÖ 68

RÖ 69

RÖ 70

RÖ 71

RÖ 72

RÖ 73

RÖ 74

RÖ 75

RÖ 76

RÖ 77

RÖ 78

RÖ 79

RÖ 80

RÖ 81

RÖ 82

RÖ 83

RÖ 84

RÖ 85

RÖ 86

RÖ 87

RÖ 88

RÖ 89

RÖ 90

RÖ 91

RÖ 92

RÖ 93

RÖ 94

RÖ 95

RÖ 96

RÖ 97

RÖ 98

RÖ 99

RÖ 100

RÖ 101

RÖ 102

RÖ 103

RÖ 104

RÖ 105

RÖ 106

RÖ 107

RÖ 108

RÖ 109

RÖ 110

RÖ 111

RÖ 112

RÖ 113

RÖ 114

RÖ 115

RÖ 116

RÖ 117

RÖ 118

RÖ 119

RÖ 120

RÖ 121

RÖ 122

RÖ 123

RÖ 124

RÖ 125

RÖ 126

RÖ 127

RÖ 128

RÖ 129

RÖ 130

RÖ 131

RÖ 132

RÖ 133

RÖ 134

RÖ 135

RÖ 136

RÖ 137

RÖ 138

RÖ 139

RÖ 140

RÖ 141

RÖ 142

RÖ 143

RÖ 144

RÖ 145

RÖ 146

RÖ 147

RÖ 148

RÖ 149

RÖ 150

RÖ 151

RÖ 152

RÖ 153

RÖ 154

RÖ 155

RÖ 156

RÖ 157

RÖ 158

RÖ 159

RÖ 160

RÖ 161

RÖ 162

RÖ 163

RÖ 164

RÖ 165

RÖ 166

RÖ 167

RÖ 168

RÖ 169

RÖ 170

RÖ 171

RÖ 172

RÖ 173

RÖ 174

RÖ 175

RÖ 176

RÖ 177

RÖ 178

RÖ 179

RÖ 180

RÖ 181

RÖ 182

RÖ 183

RÖ 184

RÖ 185

RÖ 186

RÖ 187

RÖ 188

RÖ 189

RÖ 190

RÖ 191

RÖ 192

RÖ 193

RÖ 194

RÖ 195

RÖ 196

RÖ 197

RÖ 198

RÖ 199

RÖ 200

RÖ 201

RÖ 202

RÖ 203

RÖ 204

RÖ 205

RÖ 206

RÖ 207

RÖ 208

RÖ 209

RÖ 210

RÖ 211

RÖ 212

RÖ 213

RÖ 214

RÖ 215

RÖ 216

RÖ 217

RÖ 218

RÖ 219

RÖ 220

RÖ 221

RÖ 222

RÖ 223

RÖ 224

RÖ 225

RÖ 226

RÖ 227

RÖ 228

RÖ 229

RÖ 230

RÖ 231

RÖ 232

RÖ 233

RÖ 234

RÖ 235

RÖ 236

RÖ 237

RÖ 238

RÖ 239

RÖ 240

RÖ 241

RÖ 242

RÖ 243

RÖ 244

RÖ 245

RÖ 246

RÖ 247

RÖ 248

RÖ 249

RÖ 250

RÖ 251

RÖ 252

RÖ 253

RÖ 254

RÖ 255

RÖ 256

RÖ 257

RÖ 258

RÖ 259

RÖ 260

RÖ 261

RÖ 262

RÖ 263

RÖ 264

RÖ 265

RÖ 266

RÖ 267

RÖ 268

RÖ 269

RÖ 270

RÖ 271

RÖ 272

RÖ 273

RÖ 274

RÖ 275

RÖ 276

RÖ 277

RÖ 278

RÖ 279

RÖ 280

RÖ 281

RÖ 282

RÖ 283

RÖ 284

RÖ 285

RÖ 286

RÖ 287

RÖ 288

RÖ 289

RÖ 290

RÖ 291

RÖ 292

RÖ 293

RÖ 294

RÖ 295

RÖ 296

RÖ 297

RÖ 298

RÖ 299

RÖ 300

RÖ 301

RÖ 302

RÖ 303

RÖ 304

RÖ 305

Nr.	Fynd	Jordart/läge	Anm.
1	10-tal avslag- /övrig sl fl	Sand. S-sluttning mellan berg.	Uttorkad bäck. Ej tillvarataget
2	1 spån m retusch	Sand. SV-sluttning mel- lan låga bergsryggar.	I gångväg fd åker. Inga fler fynd
3	Ensid 1-polig kärna, 2 avsl, 1 övr sl fl	Sand. Brant S-sluttning i trångt pass.	I bäckfåra.
4	(1)övr kärna 1 spån, 1(1)av- sl, (1)övr sl fl	Sand. SÖ-sluttning S om låg bergsrygg.	I igenväxande potatisland mitt på åkermarken i övrigt i vall.
5	Övr avslkärna spån, avsl	Sand. V-sluttning	I vägen. Denna förefaller delvis vara utbyggd - osäker fyndpl. Fynd ej tillvaratag- na.
6	1 övr kärna, 4 (3)avsl, 1 övr sl fl, 1 F av luhul- tyxa?	Sand. Liten platå mellan låga bergsryggar 20x10 m (Ö-V).	På 20 -30 cm djup i 2 pg.
7	Avslag, (4)övrig sl fl	Grovmo. N-NÖ sluttning vid fd sjö	Fynd ej tillvaratagna.
8	1(3)Avsl, (1) övr sl fl	Sand. NV-V-sluttning mellan berg och fd sjö 10x4 m (NÖ-SV).	Vägsränning ca 20 cm hög och 4 m lång. En del fynd över- lagrade av torv. Den ursp- rungliga markytan är endast bevarat i ett litet parti närmast berget. I övrigt borttaget vid trovtäkt(?). Rikligt m flinta.
9	2avslag, 1(1) splitter	Sand. Pass ovan NV- sluttning	Bäcksränning i N:a delen på åker.
10	1 avslag	Lerigt humöst ploglager. Dalgång (Ö-V).	Ditplöjt/påförd jord? Fynd ej tillvaratagna.
11	Rikligt m flinta	Sand. SÖ-sluttning i liten dalgång. Ca 10 m SÖ-NV.	På vägen - påfört? Fynd ej tillvaratagna.
12	1 avsl, 1 övr sl fl?	SÖ-sluttning, SV brant berg.	I åkerns övre del,

13	1 avsl m inhak, 5-10 avsl, split-ter, övr sl fl 2	Ö-V dalgång mellan låga bergsryggar.	I provgrop i fd åker.
14	avsl	Mylla. S-sluttning ovanför fd sjö.	I provgrop.
15	1 avsl	Liten platå i S-sluttning ovanför fd sjö.	På berghäll. Inga ytterligare fynd i pg och vägskärning. Fynd ej tillvarataget.
16	1 avsl m tillhuggn, 1 övr kärna, 1 sidofragm av kärna, 3 avsl, 1 övr sl fl	Sandig lera med skal. NV-sluttande gip mellan berg.	Rikligt med slagen flinta i åkerns SÖ-del och minst 30 m längs den SV:a delen.
17	1 avslag	På grästorv. SV-NÖ gående dalgång, svag SV-sluttning.	Marken förefaller omrörd - lösfynd. Ej tillvarataget.
18	1 avsl, (1)övr sl fl	Lera. SV-NÖ-gående dalgång.	I provgrop.
19	1(3)avsl, (1)splitter, (3)övr sl fl	Grusig sand. Flack V - NV-sluttande stenig dalgång mellan branta berg	I provgropar på 0-15 cm djup och i vägen. Boplatsen tycks omfatta hela NV-sluttningen ner till åkern.
20	5-tal slagen flinta.	Lera. Flack SÖ-NV-gående dalgång.	I dikesskärningen SSV åkern och NÖ åkerkanten. Flintan tycks fortsätta upp i sluttningen i SV. Fynd ej tillvaratagna.
21	2 avslag	Platå i N-sluttning.	I trädgårdsland - påförd jord? Ej tillvaratagna.
22	1 segmentkniv, 2(3) avslag, (1)övr sl fl	Sand. Flack Ö-V gående dalgång sadelläge.	I 3 provgropar.
23	1sidofragm av kärna, 4(1)avsl	Mylla-lera. Ö-V -gående dalgång. S om brant berg	I provgropar. N om provgroparna förefaller marken vara nedschaktad. Fynden nerdrag-na från Rönnäng 27 ?
24	1 avsl m ret, 1 spån, 1(1)avsl	Sand. V-sluttning, flack gip låg bergsrygg åt SSV brant berg i NÖ.	I stig.
25	6(2)avsl, 1 övr sl fl	Sand. N- V -sluttning	I öppna markpartier på tomt-mark samt i åkerns allra översta del. Allt ej tillvarataget.
26	1(1)avsl, (1)övr sl fl, 1 avsl? kvarts	Grusig sand. NV-sluttning mellan låga berg.	I provgropar.

27	1 avsl m ret, 1 spån, 1(1) avsl	Lerig sand. Flack NV-sluttning.	I potatisland. Enstaka flinta.
28	(5-6)slagen flinta??	Humös sand. Svag V-sluttning.	I provgrop och dikesskärning. Troligen naturflinta. Ej tillvaratagna.
29	4(5) avsl, (3) splitter, (1) övr sl fl, 1 avsl? kvarts.	Humös sand. SV-sluttning.	I 5 provgropar. I den SV-ligaste fynd under ploglagret.
30	1 handtagskärna, 1 övr kärna, 1 avsl m ret, 5 avsl.	Sandig lera. SV-sluttning.	Invid Rönnäng 15 mest mot N-kanten på åkrarna. Allt ej tillvarataget.
31	1 övr kärna, 10 avslag+övr sl fl	Sandig lera. S-sluttning Nederdel av dalgång mellan berg.	Omedelbart N om Rönnäng 13 Kan ev fortsätta uppåt.
32	1 övr sl fl	Sand. Svag V-sluttning mellan låga berg.	I uppkastad jord från dike inga fler fynd i 3 provgropar.
33	3 avsl, 2 övr sl fl	Lera. Dalgång svag SÖ-sluttning.	I åkerkant/potatisland ca 40 m brett omr från bergvägg. Alla fynd ej tillvaratagna.
34	Rikligt med slagen flinta	Sand. SV-sluttning	Nedanföör kal berghäll - nedspolat? Fynd ej tillvaratagna.
35	1 ensidig enpolig kärna, 1 spån, 2(2) avslag	Sand. SV-sluttande gip.	I stig
35b	1 stickel, 1 spån, 2(1) avslag	Sand. Platå ovan SV-sluttning och SV om sankmark.	..
36	1 övr kärna, (3) avslag, 1 övr sl fl	Sand. Tämligen brant S-sluttande gip mellan berg.	I djurstig
37	2 avsl, (1) övr sl fl	Sand. ÖSÖ-vettande gip, bra läge	4 provgropar. Svallad fl i den nedersta.
38:1	1 avsl, (1) övr sl fl	Sand - ner i sluttningen lerig sand och uppåt mot V torv. V-sluttning.	Mycket svallad flinta
:3	1 avsl		
:4	(1) bipolar kärna? (1) avsl		
:6	(1) avsl bergart		
:7	(3) avsl		

:8	(1)övr kärna?,(1) avsl		
39	2(1) avsl	Sand underlagrad av torv. Pass mellan flacka bergshöjder svag V-sluttning.	I provgrop.
40	(1)övr sl fl	Sand. Svag SV-sluttning mot fd åker.	I provgrop
41	3 1* avsl, 1 övr sl fl	Skalsand. Ö-sluttning?	Rikligt med slagen flinta i kanten av skalsandtäkt. Större delen bortschaktad.
42	1 kärna?	Skalsand. Svag SÖ-sluttning.	I potatisland.
43	1 övr kärna, (1) avsl?, (1) övr sl fl	Humös lerig sand. Svag V-sluttning.	I åker. De flesta fynden upp mot bergsryggen i Ö.
44	1 knacksten, 2 avsl, 1(1) övr sl fl.	Humös sandig lera. Svag SV-sluttning i liten dalsänka.	Flinta främst i N:a delen. Endast halva åkern öppen. Mycket svallad flinta. Flinta kan vara påförd med skalgrus.
45	1 avsl	Torv underlagrat av grus. SV-vänd gip mellan branta berg.	I dikesbotten.
46	1 avsl m retusch	Sand. Platå mellan berg.	I vägen invid Rönnäng 26.
47:1	1(1)avsl	Sand. Svag VNV-sluttning mellan berg.	4 provgropar
:2	1 övr sl fl		
48	1avsl, 1övr sl fl	Humös sand. Plan mark mellan bergsryggar.	I pg i fd åker.
49	(1)avsl, 1(1) övr sl fl,(2)nat fl	Sand. Plan mark, dalgång mellan berg.	I provgrop,sankt läge
50:1	1övr pl kärna m 1 pl, 3 avsl,1 nat	Torvig sand. Pass mellan bergsryggar, sadelläge.	6 provgropar
:2	4 avsl, 1 splitter, 1 övr sl fl	Torvig stenig sand	
:3	2(3) avsl, (1) splitter, 4 nat	Stenig grusig sand	
:4	2(2) avsl, 2 övr sl fl, 2 nat	Stenig grusig sand	
:5	3 avsl, 1 övrsl fl, 2 nat	Stenig sand	

:6	3(2) avsl, (1) splitter	Stenig sand	
51	1 avsl av slipad yxa, 4 avsl, 1 övr sl fl	Skalgrus. Övre delen av dalgång mellan berg.	Dåliga besiktningsförhållanden.
52	1 övr kärna, 1 avsl	Grusig sand. Plan mark	Potatisåker
53	1 kärnredskap, 1 spån, 7(2)avsl, (2)övr sl fl.	Stenig grusig sand. Ö-sluttande åker mellan berg.	Rikligt med slagen flinta. Allt ej upptaget.
54	4 avsl	Något lerig grusig sand. Plan mark.	Glest spridda fynd.
55	2 spån, 3 avsl	Grusig sand. Invid bergvägg.	Samma som fyndpl 8.
56	(1)övrig kärna?, 3 avsl, 1 övr sl fl	Skalblandad sand. Platå invid fd grustäkt.	I grönsaksland. Skalblandad jord över hela tomten.
57	1 avslag	Skalblandad sand. Krön av flack höjdrygg mellan berg- sadelläge.	2 provgropar. Sammanslås med fyndplats 56 och 4 (JGE 1).
58	Tämligen rikligt med slagen flinta	Bäckfåra. Dalbotten	Troligen diltört från fyndplats 4-56. Fynd ej tillvaratagna.
59:1	2(1) avsl, 1(2) övr sl fl, 1 nat	Grusig stenig sand. SV-vänd gip mellan berg.	5 provgropar. Fynd i ploglagret på fd åker.
:2	1 spån, 4(2) avsl (1) övr sl fl, 4 nat	Sand.	Mest fynd nederst i ploglagret ca 20 - 40 cm djup därunder sten.
:3	1 mikristickel, 1 avsl m nötning, 2 avsl, 1 övr sl fl 2 nat	Sand	
:4	1F spån, 2 avsl, 1 övr sl fl.	Sand	
:5	tom	Sand	
60:1	1(2) avsl, 1 övr sl fl	Sand. Sandig mark mellan sank fd åker och berg.	Enstaka små, mestadels svalade, avslag på sandiga partier.
:2	tom	Torv	
:3	1 avsl	Sand	
61	2 1* avsl, 2 övr sl fl	Grusig sand. SÖ - vänd platå omgiven av låga bergsryggar	1 provgrop. Sammanslås med fyndplats 60.

62	1 avsl, (1) splitter?, (1) övr sl fl ?, 4 nat fl	Grusig sand. SÖ - vänd flack gip mellan låga bergsryggar.	I provgrop i djurstig.
63	3 avsl, 1 nat	Torvig sandig mo. SV - vänd gip mellan branta berg.	
64:1	3 avsl, 1 splitter, 2 nat fl	Sand. Svag Ö- NÖ-sluttning mot liten dalsänka.	Provgropar. Alla fynd i ploglager i fd åker
:2	1 mikrospån, 2 avsl	Sand.	
:3	1 avsl	Sand med enstaka skal.	
:4	4(1) avsl, (1) övr sl fl	Sand	
:5	(2) avsl, (1) övr sl fl	Sand	
:6	1(1) avsl	Sand	
:7	(2) övr sl fl?	Sand	
:8	2 övr sl fl	Sand	
:9	Enstaka slagen fl i potatisland	Sand	Ej tillvarataget
65	2 avsl	Sand. Flack dalsänka Ö-V mellan låga bergsryggar.	I provgrop. Eventuellt sammanhörande med ST 94.
66	1(1) övrig kärna, (1) avsl m nötn, 2(2) avsl, (2) övr sl fl	Grusig sand. Dalgång mellan berg.	I bäckfåra.
Rö12	1 flinta m ret, 1 spån, 1 avsl	Grusig sand. Plan yta mellan berg	Dåliga besiktningsförhållanden.

Förkortningar:

avsl= F =
nat=
nötn=
övr sl fl=
()

avslag fragment
naturlig flinta
nötning
övrig slagen flinta
svallad flinta
skörbränd flinta

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Plats: Rönnäng 1:21 m fl, Bäckevik 1:12 m fl
Mölnebo 2:20 m fl, Håla 1:22 m fl;

Rönnäng och Stenkyrka sn;
Tjörns kn; Bohuslän

Läge: 6432,30/1250,50

Uppdragsgivare: Tjörns kommun

Tid: 2/7 - 13/10 1989

Arkeologtimmar i fält: 80

Personal: Hans Kindgren Bohusläns museum
Karl-Göran Sjögren (5/10) Bohusläns museum

Undersökt yta: 1,5 kvm